

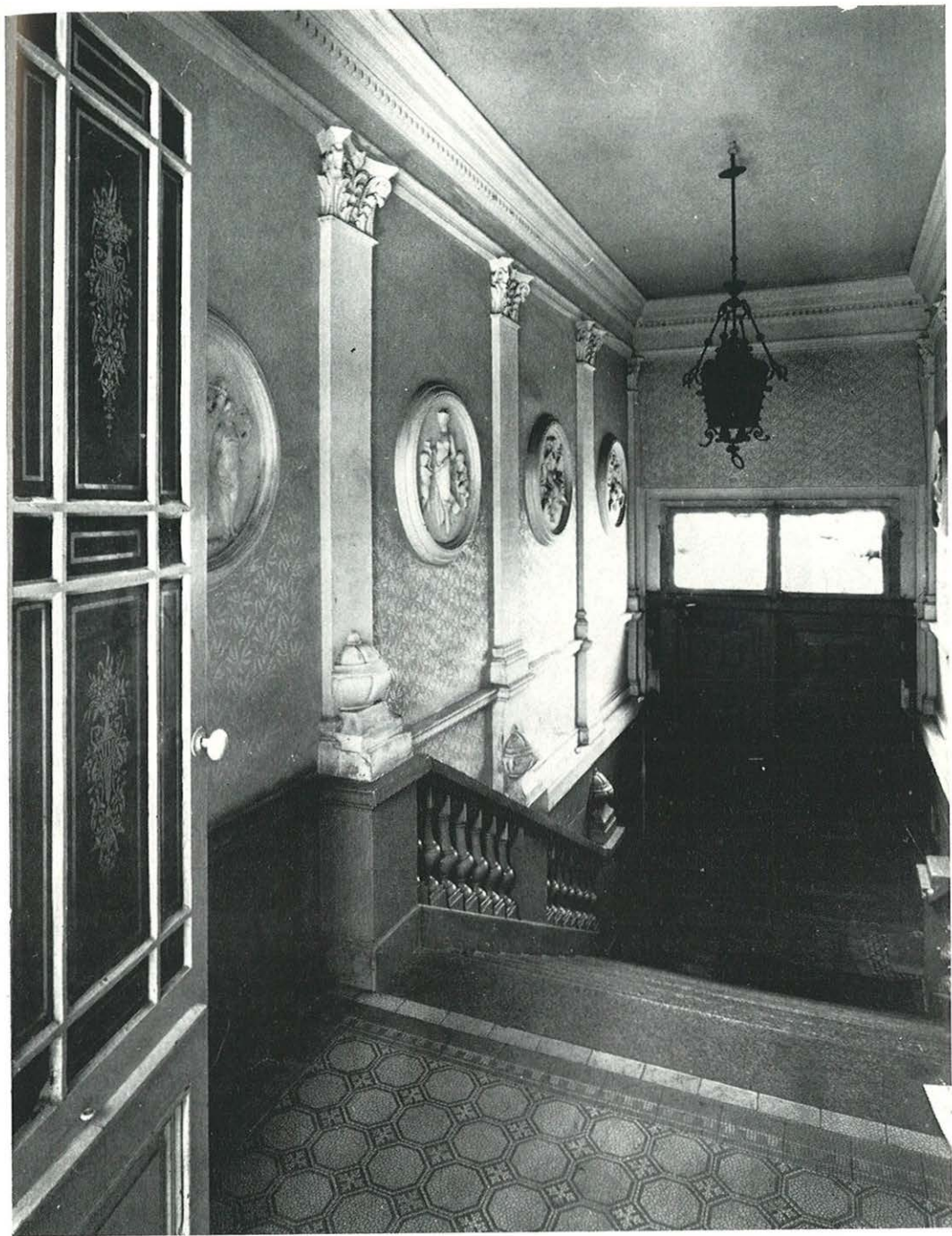
VLADIMÍR NOVOTNÝ

Objektivnost v hodnocení novodobé architektury

*Ministerská budova Na Františku —
arch. Josef Fanta, 1932
(snímek D. Uldrychová)*

Program Symposia „Praha 1860—1960“ se v podstatě rozvíjel dvojím směrem. Jeden, myslím že převládající, se zabýval uměním, zejména architekturou v jejím vývoji a její charakteristikou, hodnocením. Druhý byl zaměřen na vlastní památkovou péči. Po-
všimneme-li si prvního směru, mám dojem, že se jím přesvědčujeme o oprávněnosti
našich tendencí tuto architekturu chránit. A myslím, že tomu tak skutečně je. Potře-
bujeme se přesvědčit o těchto hodnotách a o tom musíme přesvědčovat veřejnost.

Uvědomme si, že dosavadní názory na umění 19. i 20. stol. nejen prodělávají změny,
ale často jsou i u nás doprovázeny jakýmsi podceněním celé věci. Slýcháme často slova
„historizující“ a ještě více „eklektický“. Je to pravda nebo ne? Jestliže si těchto hodnot
ceníme pouze z hlediska formálního, stylového, pak je to jistě hodnocení zcela oprávně-
né. Avšak jestli to porovnáme jenom v krátkosti s celým vývojem 19. stol., myslím, že
musíme zjistit ohromný rozpor. Toto století od francouzské revoluce se vyvíjelo skutečně
nejen velkou intenzitou, ale přineslo celému lidstvu značné hodnoty na všech stra-
nách a to nejen ve vývoji společenském a sociálním, kde se realizoval onen převratný
a skutečně revoluční vývoj, ale i v rozvoji vědy, techniky a všech oborů lidské činnosti.
Jenom v 19. stol. je tento vývoj tak intenzivní, jaký nebyl po několik předchozích sto-
letí. Je to tedy století méně cenné než byla předcházející? Myslím, že to nikdo nemůže
říci, poněvadž se o něj opírá celý další vývoj 20. stol. a celý náš život dnešní i budoucí.
A zde je právě rozpor, proč právě u architektury se mají tyto věci cenit takovým, řekl
bych podceňujícím způsobem. Myslím, že dílo umělecké vzniká nikoliv jen u jednotlivé-
ho umělce, ale tento umělec žije ve své době, a proto nutně skutečně vyjadřuje svou do-
bu, nejen sebe. A to je myslím nutné brát v úvahu.

*Novorenesanční vestibul v domě Na Kocandě na Starém Městě s reliéfy od J. V. Myslbeka
(snímek Z. Helfert)*

Schodiště v domě čp. 527/I na Starém Městě — arch. Antonín Wichl, 1888—1889 (snímek Z. Helfert)

Zdá se, že kritéria, kterých dosud užíváme pro hodnocení vývoje 19. stol., nám nejen nestačí, ale také myslím, že nejsou zcela správná a neodpovídají ostatnímu hodnocení vývoje 19. stol. v malířství a sochařství. Vždyť i literatura a hudba dosáhla velikého rozmachu právě v 19. stol. Což by jenom architektura zůstala zpět?

Známe přece z historie a historického vývoje často doby, kdy se vývoj ubírá určitým směrem a kdy právě tento předstih se v určitých oborech musí dohánět, řekl bych tím, že se vypůjčuje nebo užije tvarosloví starších, už hotových. Umění přece není jen tvar dekorativní, který vidíme, nebo jenom formální prvky. Ty přece ještě netvoří umělecké dílo. Či se domníváte, že to, čemu říkáme v 19. stol. novogotika, novorenesance, novobarok, je skutečně gotika, renesance a barok? Myslím, že o tom nikdo nepochybuje. Je to skutečně umění 19. stol. a to v pravém slova smyslu, čili jeho hodnocení nemůžeme posuzovat jenom jako eklektická.

Nechci říci, že eklekticismus nikdy nebyl. Byl a je. Je i v moderní architektuře. I moderní architekt může být někdy eklektik. Ale to neznamená, že proto máme právo označovat jako eklektické celé epochy, neboť všechna tvorba skutečně souvisí s životem a vyrostla jako jeho výraz a jako výraz vývoje. Proto myslím, že bude skutečně nutné

Portál domu ve Vítězně třídě s plastickou výzdobou J. V. Myslbeka (snímek Z. M. Zenger)

se vývojem 19. stol. u nás a zajisté i jinde, zejména u architektury, detailně zabývat, posuzovat ji skutečně komplexněji, jako výraz celého života, s nímž souvisí, neboť s ním souvisí i prakticky. Bylo již několikrát řečeno, jak silný ohlas má rozvoj techniky právě v architektuře 19. stol. To i jiné momenty je nutno znovu zvážit.

Proto nás čeká na tomto poli ještě velká práce. Nebude to snadná cesta ani pro památkovou péči při jejím dalším postupu hodnocení. Neznamená to jenom říci, že chceme chránit a budeme chránit. My musíme vědět jak, a musíme znát metody. Z tohoto období máme zachovány četné příklady, takže, abychom budoucí vývoj dovedli a mohli usměrňovat a řídit ve výstavbě města, abychom hodnotné uchovali pro příští, abychom také přímo dali základní jádro pro vytvoření skutečně ideálního životního prostředí, musíme tyto věci velmi dobře znát. A myslím, že tady je na místě jedna věc a jeden požadavek: co nejrychleji přistoupit nejen k analýzám, ale skutečně i k obsáhlé dokumentaci a evidenci. Myslím, že v tomto ohledu bude nutno, abychom se trochu zamysleli nad našimi dosavadními přístupy při posuzování a při běžné praxi. Máme obvykle ve zvyku se zabývat pouze jednotlivým uměleckým dílem individuálně. Jestliže památková péče přešla od ochrany jednotlivostí skutečně k celkům, musí také ze všeho toho vyvodit zcela logické důsledky. Je nutno se zabývat i okolím památky a jejími vztahy k okolí a podrobit je analýze. To je nutno nikoliv jenom pro její dochování, ale i pro budoucí eventuální růst města i pro novou tvorbu. Myslím, že toto nám doposud často schází. Zaměřujeme jednotlivé domy a nestaráme se o to, co je v okolí. Fotografujeme jednotlivé domy a nemáme celkové pohledy na jejich konfiguraci. Pomíjíme často jejich zasazení do přírodního rámce. Myslím, že všechny tyto věci bude třeba zdokonalit.

V příštím roce a pravděpodobně i v letech následujících budeme usilovat o to, abychom sjednotili všechny naše dokumentační a evidenční metody a to nikoliv jenom v rámci naší země, nýbrž na širší bázi. Nejde jenom o nás, jde o architekturu a výtvarné památky druhé poloviny 19. a 20. stol., o jejich ochranu, o vytvoření hodnotných celků i začlenění solitérů do celků starších, či naopak nově vznikajících.

>
Nároží Skořepky a Vejvodovy ulice se sgrafity podle kartonů Mikoláše Alše, arch. Antonín Wiehl, 1888—1889 (snímek Štencův archiv)

